

EKSHUMACJE DOKUMENTACJA I NADZÓR

Co zawiera wniosek o wydanie zezwolenia na ekshumację zwłok/szczałków ludzkich

- dane wnioskodawcy (nazwisko, imię lub imiona, adres zamieszkania, adres do korespondencji, nr telefonu, nr dowodu osobistego, PESEL, stopień pokrewieństwa z osobą zmarłą),
- dane dotyczące osoby zmarłej /nazwisko i imię lub imiona, nazwisko rodowe, data i miejsce urodzenia, data i miejsce zgonu, nazwa i adres cmentarza, w którym odbędzie się ekshumacja zwłok/ szczałków oraz rodzaj grobu: ziemny, murowany, katakumby, inny, miejsce ponownego pochówku po przeniesieniu zwłok/ szczałków (nazwa i adres cmentarza), oraz rodzaj grobu: ziemny, murowany, katakumby, inny,
- dane dotyczące ekshumacji (uzasadnienie do wniosku o zezwolenie na ekshumację, nazwa i adres firmy przeprowadzającej ekshumację, środek transportu, którym zostaną przewiezione zwłoki - nr rejestracyjny i marka samochodu)
- wykaz członków rodziny uprawnionych do współdecydowania do pochowania zwłok (imię i nazwisko, adres, nr dowodu osobistego, stopień pokrewieństwa w stosunku do zmarłego),
- pod wnioskiem powinni się podpisać wszyscy wymienieni członkowie rodziny, którzy wyrażają zgodę na przeprowadzenie ekshumacji oraz wnioskodawca.

Załącznikami do wniosku są:

1. Dokument stwierdzający spopielenie zwłok (w przypadku ekshumacji urny)
2. Dokument stwierdzający, że zgon nie nastąpił na skutek choroby zakaźnej (cholera, dur wysypkowy i inne riketsjozy, dżuma, gorączka powrotna, nagminne porażenie dziecięce, nosacizna, trąd, węglik, wścieklizna, żółta gorączka i inne wirusowe gorączki krwotoczne) wymagany w przypadku ekshumacji zwłok przed upływem 2 lat od pochówku i braku przyczyny zgonu w akcie zgonu lub innym dokumencie urzędowym stwierdzającym zgon.
3. Oświadczenie dotyczące pokrewieństwa z osobą ekshumowaną – załącznik nr 1.
4. Zgoda zarządcy cmentarza, na którym spoczywają obecnie zwłoki (szczałki) na ich przeniesienie – załącznik nr 2.
5. Zgoda zarządcy cmentarza, na który zwłoki (szczałki) mają zostać przeniesione na ich przyjęcie – załącznik nr 2.
6. Informacja o wskazaniu pełnomocnika do doręczeń - załącznik nr 3.
7. W przypadku braku podpisów pozostałych wnioskodawców należy przedłożyć pisemne oświadczenia innych uprawnionych osób z ich zgodą na przeprowadzenie ekshumacji lub prawomocne orzeczenia sądu zobowiązujące inne osoby uprawnione do złożenia stosownego oświadczenia woli.

Wniosek o wydanie zezwolenia na ekshumację jest bezpłatny, gdyż jest zwolniony z opłaty skarbowej.

Prawo pochowania zwłok przysługuje również osobom, które do tego dobrowolnie się zobowiązują (art. 10 ust. 2 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych).

Złożenie wniosku nie jest równoznaczne z uzyskaniem zezwolenia na przeprowadzenie ekshumacji. Złożony wniosek podlega weryfikacji przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Jarosławiu.

W tradycji Narodu Polskiego panuje bowiem niekwestionowany zwyczaj, że zwłoki (szczątki ludzkie) zasługują na najwyższy szacunek i poszanowanie. Oznacza to m.in. zakaz przenoszenia ich z miejsca na miejsce, o ile nie zachodzi przypadek przewidziany prawem. Nie należy ryzykować nieuzasadnionej ekshumacji i kolejnego pochówku zwłok (szczątków ludzkich), godziłoby to bowiem w przyrodzoną i niezbywalną godność człowieka, której poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem władz publicznych (art. 30 Konstytucji RP, wyrok NSA II OSK 1383/10)

Przepisy prawa normujące wymagania dotyczące ekshumacji zwłok i szczątków ludzkich:

art.15 ust. 1 i art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. *o cmentarzach i chowaniu zmarłych* (Dz. U. z 2023 r., poz. 887 z późn.zm.)

- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2001 r. *w sprawie postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi* (Dz. U. z 2021 r., poz.1910)
- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 23 marca 2011 r. *w sprawie sposobu przechowywania zwłok i szczątków* (Dz. U. z 2011 r. Nr 75, poz. 405);
- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 6 grudnia 2001 r. *w sprawie wykazu chorób zakaźnych, których stwierdzenie zgonu wymaga szczególnego postępowania ze zwłokami osób zmarłych na te choroby* (Dz. U. Nr 152, poz. 1742).

Co to jest ekshumacja

Ekshumacja polega na wydobyciu zwłok i szczątków z grobu lub miejsca tymczasowego pochówku w celu:

- przeniesienia ich i ponownego pochówku na tym samym cmentarzu,
- przeniesienia ich i ponownego pochówku na innym cmentarzu,
- remontu grobu/grobowca i ponownego pochówku na tym samym miejscu.

Innym powodem ekshumacji może być potrzeba przeprowadzenia oględzin lekarsko – sądowych.

Co w przypadku urn z prochami

Za zwłoki uważa się ciała osób zmarłych i dzieci martwo urodzonych, bez względu na czas trwania ciąży. Natomiast **za szczątki uważa się m.in.** popioły powstałe w wyniku spopielenia zwłok. Do postępowania ze szczątkami ludzkimi stosuje się przepisy dotyczące postępowania ze zwłokami.

Co w przypadku „dochowania”

Grób nie może być użyty do ponownego pochówku przed upływem 20 lat (nie dot. grobów murowanych przeznaczonych na pomieszczenie zwłok więcej niż jednej osoby, a także chowania urn zawierających szczątki ludzkie powstałe w wyniku spopielenia).

Przepis art. 7 ust 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych wyraźnie stanowi o zakazie użycia grobu do ponownego chowania przed upływem 20 lat. Przywołany okres 20 lat jest to tzw. okres mineralizacji przed upływem którego, każda ekshumacja niesie ze sobą ryzyko zakażeń drobnoustrojami rozwijającymi się w zwłokach.

Nie jest natomiast wykluczone użycie grobu do ponownego pochówku po upływie 20 lat od poprzedniego.

- Użycie istniejącego grobu do ponownego pochówku - groby głębinowe - pochówek zwłok piętrowo w grobach ziemnych.

„Dochowanie” ciała innej zmarłej osoby do istniejącego grobu istnieje wyłącznie w przypadku możliwości pogłębienia grobu (tzw. grób głębinowy) i musi być poprzedzone zgodą na przeprowadzenie ekshumacji zwłok/szczątków osoby zmarłej pochowanej wcześniej. Po ekshumacji dokonuje się pogłębienia grobu, a następnie dokonuje pochówku zachowując wymogi właściwe dla grobów głębinowych. Dochowania kolejnej trumny możemy dokonać dopiero po upływie 20 lat od poprzedniego pogrzebu.

Kto ma prawo zażądać ekshumacji

Ekshumacja zgodnie z art. 15 ust.1 ustawy może być przeprowadzona w następujących przypadkach:

- na umotywowaną prośbę osób uprawnionych do pochowania zwłok za zezwoleniem właściwego państwowego inspektora sanitarnego,
- na zarządzenie prokuratora lub sądu, (w przypadku wątpliwości co do przyczyny śmierci zmarłego),
- na podstawie decyzji właściwego państwowego inspektora sanitarnego w razie zajęcia terenu cmentarza na inny cel.

Kiedy przeprowadza się ekshumacje

Zgodnie z § 12 ust.1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2001 r. w sprawie postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi :

- ekshumacja zwłok i szczątków dopuszczalna jest w okresie od 16 października do 15 kwietnia i przeprowadza się ją we wczesnych godzinach rannych, kiedy cmentarz jest jeszcze zamknięty,
- w wyjątkowych przypadkach właściwy państwowy inspektor sanitarny może dopuścić wykonanie ekshumacji w innym terminie, przy zachowaniu określonych przez niego środków ostrożności.

Osoby uprawnione do pochowania zwłok, a więc również uprawnione do wystąpienia z wnioskiem o ekshumację, zgodnie z art. 10 ustawy to:

- pozostały małżonek,
- krewni wstępnego (rodzice, dziadkowie, pradziadkowie zmarłego),
- krewni zstępnego (dzieci, wnuki, prawnuki zmarłego),
- krewni boczni do 4 stopnia pokrewieństwa (rodzeństwo i kuzyni zmarłego),
- powinowaci w linii prostej do 1 stopnia (synowa, zięć lub teściowie).

Nadzór Państwowej Inspekcji Sanitarnej nad ekshumacjami

Dokumentacja ekshumacji

- sprawdzenie poprawności wypełnienia wniosku,
- przyjęcie wniosku od osób uprawnionych, przyjęcie oświadczenia, z którego wynika jednoznacznie, że wszystkie osoby których to dotyczy zostały we wniosku wymienione i wyrażają zgodę na wydobycie zwłok,
- zapoznanie się z dokumentacją,
- wszczęcie postępowania administracyjnego,

- wydanie decyzji administracyjnej zezwalającej na przeprowadzenie ekshumacji wraz z określeniem jej ram czasowych,
- ekshumacja zwłok lub szczątków nie może zostać dokonana przed uprawomocnieniem się decyzji zezwalającej na jej przeprowadzenie.

Zgoda na przeprowadzenie ekshumacji albo odmowa wydania takiej zgody następuje w drodze decyzji administracyjnej od której przysługuje odwołanie. Przy ekshumacji zwłok winny znajdować się tylko osoby bezpośrednio zainteresowane.

Przy czym o terminie ekshumacji należy zawiadomić właściwego terenowo Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego, który sprawuje nadzór nad ekshumacją.

Ekshumacja osób zmarłych na choroby zakaźne, określone rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 6 grudnia 2001 r. w *sprawie wykazu chorób zakaźnych, których stwierdzenie zgonu wymaga szczególnego postępowania ze zwłokami osób zmarłych na te choroby*, nie może być przeprowadzona przed upływem 2 lat od dnia zgonu (art. 15 ust. 3 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych) - do chorób tych zaliczona została: cholera, dur wysypkowy i inne riketsjozy, dżuma, gorączka powrotna, nagminne porażenia dziecięce, nosacizna, trąd, wąglik, wścieklizna, żółta gorączka i inne wirusowe gorączki krwotoczne.

Jak wygląda proces ekshumacji.

W zależności od czasu jaki upłynął od pogrzebu ekshumowanej osoby, sama ekshumacja będzie wyglądała nieco inaczej.

Ciało ludzkie ulega mineralizacji w ciągu około 10 lat od pochowania jeśli są to gleby piaszczyste, lekkie i około 20 lat w przypadku gleb mokrych i gliniastych.

Zgodnie z §12 ust.3 rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi:

- zwłoki ekshumowane przed upływem 20 lat (okresu mineralizacji) od dnia pochowania wydobywane są wraz z trumną, którą bez otwierania umieszcza się na czas przewozu na obszarze państwa, w wyłącznie do tego przeznaczonej skrzyni, szczelnie wybitej blachą.

Na miejscu ponownego pochowania trumnę wydobywa się ze skrzyni i chowa się bezzwłocznie na cmentarzu bez jej otwierania.

- w przypadku ekshumacji wykonywanej po upływie 20 lat (po okresie mineralizacji) wydobyte szczątki wraz z resztkami trumny umieszcza się w nowej trumnie i przygotowuje do przewozu zgodnie z wymaganiami.

Ponadto:

§ 5 ust.2 rozporządzenia w sprawie sposobu przechowywania zwłok i szczątków ludzkich stanowi, że w trakcie ekshumacji ziemię wydobywaną z grobu należy umieścić na powierzchni zabezpieczonej nieprzepuszczalną, wytrzymałą matą.

§ 5 ust.5 w celu ponownego pochowania po zakończeniu ekshumacji, trumna powinna zostać niezwłocznie wydobyta ze skrzyni i umieszczona w grobie bez jej otwierania. Do zasypiania grobu powinna być użyta ziemia wydobyta z grobu.

§ 6 skrzynia, w której znajdowała się trumna oraz mata, na której była składowana ziemia wydobyta z grobu, powinny zostać umyte oraz zdezynfekowane.

Przewóz zwłok / szczątków ludzkich

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny wydaje zezwolenia na przewóz zwłok i szczątków ludzkich. Akty prawne regulujące transportowanie zwłok:

- Ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o **cmientarzach i chowaniu zmarłych** (Dz. U. z 2023 r., poz. 887 z późn.zm.)
- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2001 r. w sprawie **postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi** (Dz. U. z 2021 r. poz.1910);
- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 27 grudnia 2007 r. w sprawie **wydawania pozwoleń i zaświadczeń na przewóz zwłok i szczątków ludzkich** (Dz.U. z 2007 r., nr 249, poz.1866)

Wniosek o wydanie pozwolenia na przewóz zwłok/ szczątków ludzkich

O pozwolenie na przewóz ciała zmarłej osoby może starać się jedynie osoba uprawniona, która składa wniosek zawierający:

- dane personalne wnioskodawcy,
- dane zmarłego (imię i nazwisko, nazwisko rodowe, data i miejsce urodzenia miejsce ostatniego zamieszkania),
- miejsce, z którego zwłoki mają być przewożone oraz miejsce pochówku,
- rodzaj środka transportu,
- kopia aktu zgonu.

Do wniosku o wydanie pozwolenia na wywóz zwłok albo szczątków ludzkich z terytorium RP należy również dołączyć właściwe dokumenty od władzy państwa, na terytorium którego zwłoki mają być pochowane, a także władzy państwa, przez które zwłoki będą przewożone.

Środek transportu drogowego musi spełniać poniższe wymagania:

- musi być trwale oznakowany zgodnie z przeznaczeniem,
- kabina kierowcy musi być oddzielona od części, w której zostaną umieszczone zwłoki,
- trumna ze zwłokami musi być solidnie zabezpieczona przed przesuwaniem się,
- podłoga musi być łatwo zmywalna i odporna na działanie środków dezynfekcyjnych,
- wewnątrz pojazdu musi być miejsce na środki dezynfekcyjne, sprzęt myjąco-czyszczący i rękawice,
- nie ma możliwości wstawienia siedzisk dla pasażerów w miejscu, w którym znajduje się trumna.

Środek transportu powinien być zarejestrowany jako pojazd specjalny.

Wymagana jest dezynfekcja części przeznaczanej na umieszczenie zwłok po każdorazowym ich przewiezieniu. Środki dezynfekcyjne muszą wykazywać działanie bakterio-, wiruso- i grzybobójcze. Nie dopuszczalne jest mycie zewnętrzne pojazdu w miejscach przypadkowych.

Przewóz zwłok i szczątków ludzkich – zabezpieczenia

§ 11ust.1. Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2001 r. w sprawie postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi, stanowi:

Zwłoki przewożone na obszarze państwa na odległość większą niż 60 km składa się w szczelnej drewnianej trumnie, wypełnionej warstwą substancji płynochłonnej o grubości 5 cm. Trumnę umieszcza się na czas przewozu w szczelnie zamkniętym worku z nieprzepuszczalnego tworzywa sztucznego, odpornego na uszkodzenia mechaniczne.

Trumnę zamyka się w obecności państwowego inspektora sanitarnego, który następnie dokonuje jej opieczętowania. Po dostarczeniu trumny na miejsce przeznaczenia worek zdejmuje się i spala.

§ 11 ust. 2. Zwłoki wywożone za granicę RP składa się w trumnie drewnianej wybitej blachą lub posiadającej wkład metalowy albo w trumnie metalowej. Dno trumny wypełnia się warstwą substancji plynocłonnej o grubości 5 cm.

Trumnę umieszcza się w szczelnej skrzyni drewnianej, uniemożliwiającej przemieszczanie się trumny, lub w innym pojemniku, wykonanym z nieprzepuszczalnego materiału. Państwowy inspektor sanitarny może nakazać zastosowanie ponadto innych środków ostrożności przy przewozie zwłok, a w razie uznania, że podjęte środki są dostateczne, dokonuje opieczętowania trumny.

§ 11.3. Po przewiezieniu zwłok na miejsce przeznaczenia zwłoki chowa się niezwłocznie bez otwierania trumny.

Druki wniosków o wydanie zezwolenia na ekshumację i przewiezienie zwłok / szczątków ludzkich znajdują się na stronie internetowej Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Jarosławiu w formie plików do pobrania lub w formie druków do pobrania w Powiatowej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Jarosławiu ul. Grunwaldzka 7 – pokój 210 Higiena Komunalna.